

Прикладом такого явища Л. Булгакова-Ситник називає новий тип рушника, а саме «в перекидку»: «Вішали їх, як правило, біля печі чи при дверях на жердку або на два цвяшки (розтягуючи на мотузці по ширині, перегнувши таким чином, що нижня частина була довшою, а верхня – коротшою. Отож, вишивка на верхньому і нижньому краях була оглядовою. Переважно на них вишивали жанрові сцени з народного життя («Біла колодязя», «Біла жінка за чуб» та ін.)» [1, с. 102].

На превеликий жаль подальший технічний прогрес і прагнення селян перейти на «міську моду» поступово привели до забуття традицій вироблення та вишивок власних рушників, та багатьох традицій з ними пов'язаних. Тепер їх не побачиш навіть у сільській хаті, вже не говорячи про місто. А навіть там, де вони зберігаються, у багатьох випадках рушники частіше за все не є саморобними і не несуть відбитку індивідуальності майстрині. Сучасні рушники виробляють індустріальним способом із стандартними візерунками, які не відображають місцеві відмінності.

Ті ж, хто спромігся зберегти у своїх родинах старовинні рушники, як, до речі, будь які артефакти з побуту своїх предків, хто здатний розуміти й цінувати ці предмети матеріальної культури, мають реальну можливість збагнути їх глибокий духовний сенс. Говорячи про таких людей, харківський культуролог А. Корнев справедливо стверджує, що вони є «хранителями родинних традицій» і зберігають «документальні свідчення свого роду, хоча і писане вишиваними «рунами», мова яких, на жаль, часто залишається нерозгаданою і втаємниченою» [4, с. 9].

Однак і сьогодні, в умовах масового виробництва стандартизованих виробів, старовинні рушники ручного виготовлення надзвичайно цінуються і як пам'ять предків, і як сімейні реліквії, справжні зразки високого народного смаку та ідеалу.

Список літератури: 1. Булгакова-Ситник Л. Подільська народна вишивка. Етногр. аспект / Ред. О.М. Козакевич. – Львів: Ін-т народознавства НАН України, 2005. – 328 с. 2. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. – К.: Оберіг, 1993. – 590 с. 3. Жайворонок В. Знаки української етнокультури. Словник-довідник. – К.: Довіра, 2006. – 703 с. 4. Рушникові руни: Матеріали з колекції Юрія Дерев'янка / А. Корнев [Текст]. – Харків: Раритети України, 2011. – 20 с. 5. Країнці: народні вірування, повір'я, демонологія. – К.: Либідь, 1991. – 640 с.

*Гльченко О.В., Репко І.П.
м. Харків, Україна*

ФОРМУВАННЯ ПОЛІХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ КОМПЛЕКСУ МИСТЕЦТВ

Суспільні зміни в політиці та економіці держави тісно пов'язані зі змінами в системі освіти. Гуманістична спрямованість педагогічної освіти вимагає формування творчоактивної особистості. Одним із універсальних засобів розвитку та виховання особистості є мистецтво, здатне передавати досвід за законами єдності трьох вічних і абсолютних цінностей: Істини, Добра і Краси.

Необхідність формування у особистості поліхудожньої культури засобами комплексного використання мистецтв передбачає високий рівень загальної естетичної культури, максимального розвитку творчого потенціалу. Високий рівень естетичної культури є основою емпатійного ставлення людини до людини, естетичного переживання творчості.

Поліхудожня культура особистості визначається як ціннісна, цілісна освіта, що базується на інтеграції мистецтв і всіх компонентів виховання особистості, яка має особистісний та діяльнісний компонент.

Поліхудожня культура передбачає інформованість особистості про художньо-естетичні явища і процеси на рівні знань у вигляді понять, уявлень, ідей, концепцій, світоглядних поглядів і переконань і зумовлює опанування особистості системою художньо-естетичних знань.

Проблема взаємодії видів мистецтва, їх інтеграції відповідає усім актуальним для нинішнього часу і нашого суспільства способом вирішення протиріч між мистецтвом і життям, мистецтвом і педагогічним процесом. Різні види мистецтва мають унікальний виховний арсенал і в той же час тісно пов'язані між собою.

Вплив мистецтва на формування особистості здійснюється в тому випадку, коли твір мистецтва сприймається адекватно до задуму автора-творця, якщо розум і почуття молодої людини беруть участь у цьому сприйнятті. Звідси виникає педагогічна проблема – навчити молоде покоління сприймати твори мистецтва. Взаємовплив різних видів мистецтва обумовлює як цілісність художнього сприйняття, так і естетичне сприйняття дійсності.

У сучасних філософських, соціологічних і психологічних дослідженнях (Ф.С. Батішев, М.С. Каган) простежується думка, що мистецтво, включаючи всі види людської діяльності в єдине ціле, поєднуючи їх у собі, конденсуються в особистості людини.

В організації навчально-виховного процесу будь-яка взаємодія спирається на основні якості діяльності: предметність, усвідомленість, її перетворювальний, творчий характер.

Створення умов для вияву художньої та естетичної активності особистості – один із шляхів формування творчої всебічно розвиненої людини.

Мистецтво це єдиний і універсальний засіб формування поліхудожньої культури. Сила мистецтва в тому, що воно вчить творчо сприймати дійсність, привчає образно мислити і вносити елемент творчості в будь-яку діяльність людини.

У зв'язку з цим виникає необхідність забезпечення не домінуючого одного виду діяльності, а активне педагогічно-обґрунтоване формування комплексу взаємопов'язаних діяльностей, кожна з яких і може, і має стати особистісно-перетворювальною. Взаємозв'язок і взаємообумовленість різних видів діяльності в педагогічному процесі є важливим фактором формування активності, гармонізації особистості, здатної до творчості в будь-якій галузі діяльності.

Отже, вважаємо, що для формування поліхудожньої культури особистості, вирішальне місце належатиме художньо-естетичній діяльності. Взаємозв'язок естетичної та художньої діяльності в педагогічному процесі є частиною системи значно вищого порядку і відображає нові особливості у формуванні поліхудожньої культури особистості.

Необхідність цілеспрямованого педагогічного керівництва процесом художньо-естетичного, творчого розвитку потребує особливої форми організації, специфічних методики методів навчання.

Навчальним предметам художньо-естетичного циклу необхідний зв'язок як із системою мистецтв у суспільстві, так із системою навчальних предметів. Без такого цілеспрямованого взаємозв'язку неможливе практичне здійснення їх системної взаємодії й інтеграції в педагогічному процесі.

У дослідженнях Г. Шевченко визначились основні форми впливу мистецтв на дитину: синтетична, послідовна, поєднувальна; простежуються типи зв'язків мистецтв у навчальному процесі: залучення одного виду мистецтв для розкриття і виявлення властивостей іншого; залучення кількох видів мистецтв для формування загально-естетич-

них та мистецтвознавчих понять; використання художнього твору для створення емоційного настрою; використання кількох мистецтв для створення стійкого, яскравого емоційного враження; визначають основні принципи активізації мистецтв у навчальному процесі: ілюстративний, тематичний, принцип історико-хронологічних порівнянь і зіставлень, мистецтвознавчий [1].

У працях Г. Шевченко визначені типи взаємодії мистецтв на основі функціональних взаємозв'язків: поєднувальний тип, який здійснює між предметні зв'язки; інтегративний тип, що об'єднує кілька видів мистецтв у синтетичні форми; корелятивний тип, який виконує роль провідного одного виду мистецтва і допоміжну роль інших; інтегративно-корелятивний; творчо-перетворювальний, заснований на творчій художньо-естетичній діяльності. Ця типологія розрахована на підлітковий вік. Але, як доводить практика, такий підхід, коли діти перебувають у ролі пасивних споживачів мистецтва, не завжди виправдовує себе. Для того, щоб реалізувати виховну роль мистецтва, необхідна активна творча діяльність дітей для суб'єктів виховання і переорієнтація навчального процесу з пасивних форм на активні [1].

Г. Шевченко, визначає взаємозв'язок різних видів мистецтв в естетичному вихованні дітей, що у самій природі мистецтва закладено основи художнього синтезу. Окрім того, незважаючи на специфічність і своєрідність окремих його видів, усі вони мають єдину генетичну основу, загальне походження, загальні закономірності художньо-творчого відображення дійсності, загальне функціональне навантаження. І ця спільність становить змістовний аспект взаємодії мистецтв, їхні внутрішні зв'язки. Застосування комплексу мистецтв обумовлюється також його відповідністю природній цілісності людської особистості й задоволенню її потреб у розмаїтті емоційно-естетичних впливів. І один із принципів організації цілеспрямованого впливу комплексу мистецтв на особистість є вилучення механічного сполучення окремих його видів. Адже взаємодія, насамперед, має будуватися на єдності подібного і відмінного у засобах відображення життя. І будь-яка цілісна система у процесі взаємодії мистецтв перетворює кожен елемент цієї системи й утворює якісно нову художню цілісність, яка має на особистість такий комплексний вплив, який не здійснює жоден із окремо взятих видів мистецтва [1].

Окрім того, Г. Шевченко, поряд з методологічним обґрунтуванням необхідності використання мистецтв у взаємодії різних його видів, розглядає також педагогічну доцільність його застосування, яка відбивається у змінах, що мають місце у внутрішньому світі особистості, нових, надбаних нею властивостях і якостях у процесі саме такого роду впливу.

Б. Юсов визначає такі варіанти-типи взаємодії мистецтв у навчально-виховному процесі: міжпредметні зв'язки в межах традиційного навчального плану (література, музика, образотворче мистецтво); поєднання предметів обов'язкового циклу із заняттями іншими видами мистецтв у позаурочний час; викладання окремих видів мистецтва (такий тип викладання часто поєднується з першими двома); комплексний підхід до поліхудожнього виховання, який характеризується взаємодією мистецтв за змістом і тривалістю занять на кожному віковому етапі [3].

Відзначимо дослідження М. Шахдінарової, у якому подана типологія між предметних зв'язків, що базується на комплексному застосування суміжних мистецтв: традиційні типи зв'язків уроків з мистецтва: використання мистецтва на всіх предметах з пізнавальною метою за тематичною схожістю. Типи зв'язків за схожістю творчої діяльності: передача образів одного мистецтва образотворчими і виражальними засобами іншого. Залучення одного мистецтва для співставлення з іншим; залучення кількох мистецтв з метою формування мистецтвознавчих понять. Використання художніх творів для ство-

рення емоційного настрою, для підсилення виховного ефекту. Єдиний підхід до сприймання загальних закономірностей різних мистецтв [2].

Отже, науково-педагогічне завдання полягає у створення єдиної, комплексної системи навчальних предметів, де ті чи інші види мистецтва розглядаються в органічному взаємозв'язку цілісного впливу на особистість.

Список літератури: 1. Взаимодействие и интеграция искусств в полихудожественном развитии школьников // Рекомендации к разработке комплексных программ по искусству для школ и внешкольных занятий / под общ. ред. Г.П. Шевченко, Б.П. Юсова. – М., 1990. – С. 180–314. 2. Шахдинарова М.В. Комплексное использование искусств как условие повышения эффективности эстетического воспитания старшеклассников М.В. Шахдинарова // Дис. канд. пед. наук. – Тбилиси, 1985. – 95 с. 3. Юсов Б.П. Взаимодействие видов искусств и их интеграция : вопросы оценки уровня работы учителя / Б.П. Юсов // Национально-региональный компонент в содержании художественно-эстетического образования: Междунар. науч.-практ. конф., 13–16 мая 1997 г.: сб. тезисов. – М.; Йошкар-Ола, 1997. – С. 111–114.

*Кобец В.Н.
г. Харьков, Украина*

РОЛЬ СИТУАЦИЙ УСПЕХА В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ ВО ВРЕМЯ ОБУЧЕНИЯ В ВУЗЕ

В новых исторических условиях возникает необходимость в научном поиске способов и технологий, направленных на формирование личности, которая осознает свои возможности, стремится к обучению и саморазвитию, самосовершенствованию и максимальной самореализации. Большую роль в этом процессе играет подготовка студента к профессиональной деятельности во время обучения в вузе.

Профессиональная подготовка в педагогической литературе представлена как процесс формирования совокупности специальных знаний, умений, навыков, компетенций и норм поведения. Это связано с выбором будущей профессии, его мотивацией, усилиями, которые студенту придется приложить для получения желаемого результата, успешностью обучения и возникновением эмоций. В то же время она связана с личным убеждением студента о наличии у него необходимых способностей для успешной профессиональной деятельности

Современные ученые дают такое определение успеха: «Успех – это постоянное осуществление тех целей, которые мы поставили перед собой и которые исключительно важны для нас. Успех – это не только результат, но и процесс движения на пути его достижения. Это развитие возможностей человека, раскрытие его потенциала» [3, с. 8–9]. Успех – многомерное понятие, и механизм его достижения включает целый ряд факторов.

С психологической точки зрения успех, как считает А.С. Белкин – это переживание состояния радости, удовлетворение от того, что результат, к которому стремилась личность в своей деятельности, либо совпал с ее ожиданиями, надеждами, либо превзошел их. На базе этого состояния формируются более сильные мотивы деятельности, меняются уровни самооценки, самоуважения. Когда успех делается устойчивым, по-